

Begríp

moslims

christenen

No. 70 mei/juni 1984
abt. per jaar f. 16,-
Losse nrs. f.4,- incl.p.
Giro 4300211 t.n.v.
Cura Migratorum-Begríp

DE HISTORISCHE ONTWIKKELING
VAN DE ISLAM
IN SURINAME

"Begríp"
Luybenstraat 17
5211 BR Den Bosch
Tel.: 073 - 145159

In Nederland wonen ongeveer 177.000 Surinamers. Het aantal moslims onder hen wordt geschat op 35.000. Meestal strekt onze kennis van de verschillende kulturen van Suriname niet verder dan enkele koloniale herinneringen of folkloristische eetgewoonten. Van de islam in Suriname weten we helaas nog minder. In deze leemte wil het artikel van Drs.J.Vernooy voorzien. Hij schetst de ontwikkeling van de islam tegen de achtergrond van de geschiedenis van Suriname. Dat hierbij ook enkele bladzijden gewijd worden aan meer recente politieke gebeurtenissen lijkt onvermijdelijk, aangezien alle godsdiensten zich hierbij betrokken voelden en een standpunt hebben ingenomen. De auteur blijft ook hier persoonlijk verantwoordelijk voor zijn opinies.

Moge deze bijdrage DE DIALOOG TUSSEN CHRISTENEN EN MOSLIMS in Nederland bevorderen. Zo luidt ook de titel van een belangrijke terreinverkenning door M.Borrmans, zojuist verschenen bij Lannoo - De Horstink, 129 blz., f. 24,90. De redactie van BEGRIP heeft een groot aandeel gehad in de vertaling en uitgave van dit vakkundige en voor christenen unieke basiswerk over de dialoog. We komen er nog uitvoerig op terug, want dialogeren is en blijft een zaak van lange adem.

Namens de redactie

P.Reesink

DE HISTORISCHE ONTWIKKELING VAN DE ISLAM IN DE SURINAAMSE SAMENLEVING.

De islam is een belangrijke religie in Suriname. Volgens de volkstelling van 1980 was hun aantal: 69.638. Hieronder vallen zowel Javaanse als Hindostaanse moslims. Deze laatsten worden weer onderverdeeld in Sunnies en Ahmadija's.

Volgens deze volktelling was de Islam de derde religie van het land:

1. Hindoeïsme	97.170
2. Katholicisme	80.922
3. Islam	69.638
4. Evangelische Broedergemeente	55.505
5. Overigen (Hervormden, Lutheranen, Joden, Bosnegers en Indianen)	51.505
Totaal van de bevolking	<u>354.860</u>

Uit dit overzicht blijkt de religieuze verscheidenheid van het Surinaamse volk. Ook de verscheidenheid binnen de islam komt tot uiting en is het resultaat van historische gebeurtenissen, waardoor de Surinaamse geschiedenis getekend is.

Dit alles is ook terug te vinden onder de Surinaamse immigranten in Nederland.

DE KOMST VAN DE ISLAM NAAR SURINAME.

Er bestaat een duidelijk vermoeden, dat tijdens de zwarte slavenhandel moslims meegekomen zijn naar het Caraïbische gebied en Suriname. Minstens hadden de volken van West-Afrika toen al kennis kunnen nemen van de islam, zoals zij ook kennis hebben kunnen maken met het katholicisme van de Portugezen. Er zijn namelijk elementen in de Afro-amerikaanse cultuur, die gebaseerd zijn op de ontmoeting van de kulturen en religies in West-Afrika. Dat via de slavenhandel ook de islam in dit werelddeel binnenkwam, blijkt wel uit het feit, dat in de 19e eeuw er in enkele slavencentra van Brazilië typisch islamitische opstanden hebben plaatsgevonden. Zelfs is er gedurende enige tijd een Islamrijk geweest.

In Suriname heeft de islam echter pas haar intrede gedaan met de immigratie van Brits-Indiërs en Javanen. Hierin ligt ook de verscheidenheid van de beleving van de islam.

Toen in 1863 eindelijk de slavernij werd afgeschaft, zag het moederland, naar het voorbeeld van andere West-Indische landen en eilanden, uit

naar nieuwe werkkrachten voor de plantages, die al een noodlijdend bestaan leden. De Nederlandse overheid kwam met de Engelse overheid in 1872 tot overeenstemming over de voorwaarden voor de kontraktarbeid vanuit het huidige India in Suriname. De kontraktarbeid zou 5 jaar duren in tegenstelling met Engelse gebieden, waar de immigranten 10 jaar onder kontrakt stonden. Deze kontraktarbeid op de plantages of vestigingsplaatsen werd door de ronselaars zeer idealistisch voorgesteld, terwijl de werkelijkheid wel wat harder was. Rond deze tijd zien we overal in het Caraïbisch gebied kontraktarbeiders verschijnen.

Hun leefomstandigheden waren meestal niet best. Vooral in Suriname zien we een hoog percentage terugkeerders. Dat had duidelijk te maken met de behandeling en het toekomstperspectief. Zo moesten de immigranten die tussen 5 juni 1873, toen het eerste schip de Lala Rookh met mensen uit India in Paramaribo aanlegde, en 24 mei 1916, voet aan wal zetten in Suriname, en die bijna allen lagere beroepen hadden vervuld, nagenoeg allemaal in de landbouw aan het werk. Met hen kwamen ook de religies van India mee: het hindoeïsme en de islam (en een enkele christen). Het percentage moslims onder hen wordt geschat op 17 %.

Zij hadden een moeilijk leven. De mannen verdienden 60 cent per dag en de vrouwen en kinderen tot 16 jaar 40 cent. Zij leefden zeer geïsoleerd op de plantages. Hierdoor bleven eigen taal en culturele elementen bewaard. Dit versterkte tevens de onderlinge banden tegen de blanken, die de eigenaars en opzichters waren. Dit isolement leidde niet tot een goede verstandhouding met de ex-slaven en vrijen. Duidelijk werd dit bijv. bij het gouden emancipatiefeest in 1913. In de vele speeches werd sterk de nadruk gelegd op het specifieke van het negerdom, niet alleen als een voorloper van de négritude-theorieën, maar ook als een verzet tegen de blijvende koloniale banden en tegen de positie van de nieuwgekomen groep der immigranten.

De ontevredenheid leidde op verschillende plantages tot bloedige opstanden, zoals op Zoelen, Zorg en Hoop, Mariënborg. De leiders Mathura, Ramjaneer en Jumba Raygaroo worden momenteel als volkhelden vereerd en er zijn straten naar hen genoemd.

In 1890 gaat Nederland ook over tot kontraktarbeid van Javanen voor de plantages van Suriname. Van 1890 tot 1939 kwamen een 32.956 mensen uit Java naar Suriname en in diezelfde periode keerden er 7.684 terug. De religie van deze immigranten was de islam, vermengd met oude culturelementen van hun land. Ook zij waren vanwege hun afgezonderde leven op de vestigingsplaatsen in de gelegenheid hun eigen culturele identiteit te bewaren. Ook onder hen

braken opstanden uit tegen de geboden levensomstandigheden. Wongso is een strijder van het eerste uur.

Binnen het Caraïbisch gebied is de Javaanse groep en haar cultuur geheel uniek en krijgt de laatste jaren bij kulturele uitwisselingen en festivals bijzondere aandacht.

Het duurde nogal even voordat men oog kreeg voor de religie van deze ethnische groepen. De Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië (1914-1917) vermeldt nog niets over de islam in Suriname of elders in het Caraïbisch gebied. Het Koloniaal Verslag van 1922 daarentegen, een jaar na de eerste volkstelling, laat onder het kopje EREDIENST niet alleen uitkomen hoeveel moslims en hindoes er zijn, maar ook hoe de waardering van de Overheid ten aanzien van deze religies in feite was:

	<u>PARAMARIBO</u>	<u>OVERIG/SURINAME</u>
Nederl.Hervormd	5.856	1.011
Evang.Luthers	2.856	320
Rooms Katholiek	15.619	7.790
Evang.Broeder Gemeente	13.989	13.173
Israël.Gemeenten	747	39
Vrije Evangelisatie	152	53
Episcopaalse Gemeente	866	131
Doopsgezinde Gemeente	101	18
Moslims	1.219	23.145
Hindoes	1.811	20.639
Confucianen	294	130
Overigen	558	719

Verder blijkt uit deze gegevens dat op een totale bevolking van 110.933 mensen de meeste hindoes en moslims niet in de stad Paramaribo leven. Tevens is het opvallend, dat de statistiek meer moslims dan hindoes aangeeft. Hierbij kan vervolgens nog aangetekend worden, dat het christendom stads is en bovendien creools. En dat historisch gegeven geldt momenteel nog steeds.

Jaaroverzichten tot in de dertiger jaren blijven steeds meer moslims, zowel van Javaanse als Hindostaanse afkomst, aangeven dan Hindoes. Geleidelijk aan verandert dit. Samen gaan zij zelfs langzaam de groep Creolen in aantal overtreffen.

De volkstelling van 1964 geeft 112.638 Hindostanen, van wie 5157 christen zijn: 4,7 % van het totaal (3,6 % R.K. en 0,9 % EBG en 0,2 % Hervormd en Luthers). In datzelfde jaar waren er 43.933 Javanen, van wie 2987 christen

waren: dit is 6,1 % van het totaal (3,4 % R.K., 2,3 % EBG en 0,4 % Hervormd en Luthers). Bij de volkstelling van 1971 waren er inmiddels 142.300 Hindostanen en 58.900 Javanen naast 118.000 Creolen.

Missie en Zending hebben als om strijd moeite gedaan toegang te krijgen tot de immigranten-groepen.

MISSIE EN ZENDING.

Na de eeuwwisseling kwam er structuur in het missie- en zendingswerk. De Evangelische Broeder Gemeente en de R.K.Missie stelden mensen aan die de taal van de groepen gingen leren om hen zodoende in hun eigen cultuur te kunnen ontmoeten. Zelfs droeg bijv. de dominee verwante kleding. Bij de missie werden katechisten aangesteld om de eerste contacten te onderhouden. Het centrum Jajpur in Paramaribo bood aan jongeren gelegenheid onderwijs te genieten in de stad, maar bovendien konden vanuit dit centrum door de missie, die een groot stuk grond van de overheid in erfpacht kreeg, mensen aan werk geholpen worden in de landbouw.

De zending concentreerde zich ook op de jeugd en richtte internaten op in de distrikten. Enerzijds ging het erom de jongeren binnen te leiden in de Europese cultuur, waarvoor in de distrikten nauwelijks mogelijkheden waren, anderzijds werd het anders-zijn van de groep benadrukt, zodat bijv. gemeenteleden van een bepaalde bevolkingsgroep ook naar een eigen kerkgebouw moesten. Andere ethnische groepen hadden daar geen toegang. Op die manier continueerden en verstevigden missie en zending de apartheid.

Centra als Copieweg, Siswa Tama, Taman Putro, de kindertuizen Leliëndaal en Alkmaar zijn evenzovele getuigenissen van noeste arbeid van de kant van de missie en de zending onder de Hindostanen en Javanen. Hierbij ging het niet allereerst om de benadering van het hindoeïsme en de islam.

Tot op heden heeft met name de EBG de kerkelijke taken nog via de lijnen van de ethniciteit lopen in de Hindostaanse, Indonesische en Chinese zending. Bij de R.K.Kerk zijn een tijdlang priesters uit India, Java en China in Suriname komen werken onder hun landseigen groepen. Momenteel is dit niet meer het geval en is duidelijk voor integratie gekozen.

Het grootste probleem van de hindoes en moslims, Hindostanen en Javanen was, dat zij bang waren voor vernegering en creolisering van de maatschappij afwezen. Ook bekeerlingen vielen slecht binnen de eigen groep en individuen en families die toch de stap naar het christendom maakten kwamen in een zeer moeilijke positie terecht, gezien de tegenstellingen tussen de bevolkingsgroepen. En waren jongeren via de internaten en de scholen al tot

het christendom overgegaan, dan kwam het niettemin vaak voor, dat ze bij hun huwelijk toch weer binnen het stramien van hindoeïsme en islam terecht kwamen, omdat ze hoe dan ook weer een partner in de eigen kring zochten of aangewezen kregen. Later zullen we zien, hoe de kerken, verenigd in het Comité Christelijke Kerken, hun houding tegenover hindoeïsme en islam wat hebben veranderd en hoe er in de loop der jaren momenten van samenwerking met hindoe- en moslimorganisaties ontstonden.

RECHTEN.

Bij de 'aanmaak' van de kolonie in de zeventiende eeuw werd de religie van de Nederlands Hervormde Kerk als een soort staatsgodsdienst beschouwd. Papen mochten geen belangrijke functies in de kolonie, in bestuur en beheer, hebben. Toen de Evangelische Broeder Gemeente (Moravische Broeders of Hershutters) in Amsterdam in 1735 verlof kreeg voor zendingswerk in de kolonie, kwam er stevig verzet van de kant van de Hervormden. De katholieken konden pas in 1787 priesters uit Nederland laten komen, onder strenge condities, zoals de bepaling dat de kerk het aanzien van een gewoon woonhuis moest hebben en dat de priesters geen priesterkleding mochten dragen. Pas vanaf 1825 zijn er konstant priesters in de kolonie. En het spreekt vanzelf, dat de katholieken tegen de protestanten moesten optornen. Met de komst van grote aantallen kloosterlingen na de emancipatie van 1863, ontstond dan ook een felle strijd tussen bijv. de Evangelische Broeder Gemeente en de Missie. Dit uitte zich vooral op het vlak van het onderwijs, waarvoor de katholieken veel geldelijke steun van het thuisfront kregen voor scholenbouw en de oprichting van internaten. Het speelde zich ook af op het vlak van de zending onder de Bosnegers en Indianen in het bosland.

Met de komst van de hindoes en moslims werd het terrein van de rivaliteit verbreed. In de jaren 1920 had de missie voldoende geld om in de distrikten scholen op te zetten. Daarbij was de recrutering van leerlingen voornamelijk op hindoe- of moslimfamilies gericht. Deze groepen werden zich echter langzaam bewust van hun positie in het koloniale Suriname en wezen bewust de tendens van missie en zending om alles te christianiseren af. Om toch de kinderen onderwijs te laten genieten, vroegen toen de moslims en hindoes om openbare scholen. Dit leidde tot een ware schoolstrijd, waarbij de gelijke subsidie van het openbaar en bijzonder onderwijs eveneens tot inzet gemaakt werd. Bovendien was de missie erg druk met de organisatie van eigen leden in allerlei standsorganisaties en sociale groepen. Ook broederschappen, patronaten werden opgericht. De bevolking vreesde een verroomsing van de kolonie.

Een konstante hinderpaal voor de hindoes en moslims was, dat de christelijke kerken een wettelijke erkenning hadden. De Staatsregeling van Suriname van 1865 stelde in artikel 142, dat alle erkende kerkgenootschappen gelijke bescherming in de kolonie genoten. En dat waren toentertijd de christelijke kerken en de Joodse gemeenten. Pas in 1948 wordt er aan toegevoegd: ' en godsdienstige gemeenschappen ' , maar deze toevoeging wordt niet nader uitgewerkt. Tot op heden is er, wat erkenning en subsidiëring betreft, ongelijkheid tussen de christelijke en de andere geloofsgemeenschappen, waar bij de christelijke duidelijk in het voordeel zijn. Tot in 1982 zijn er voorstellen tot gelijkstelling gedaan. Zo werd op 7 juni van dat jaar aan minister-president H.Neyhorst door hindoes, moslims en organisaties van Bosnegers en Indianen het "Voorstel tot een Nationaal Religieus Beleid" aangeboden met aanbevelingen op het gebied van studiebeurzen voor de opleiding van de eigen geestelijkheid, de waardering van de belangrijkste moedertalen, wegneming van de ongelijke juridische status, erkenning van religieuze feesten, subsidie voor centra van hun godsdienstige gemeenschappen en tenslotte een consistent en rechtvaardig honoreringsbeleid. De dominees van de Hervormde en Lutherse gemeenten worden vanouds door de staat betaald, evenals enkele dominees en priesters van respectievelijk de EBG en de R.K.Kerk. De hindoe- en moslimgemeenten krijgen daarentegen maar subsidie ter hoogte van het salaris van één bezoldigde godsdienstige ambtenaar.

HUWELIJK

De kontraktarbeiders werden bij hun aankomst in Paramaribo geregistreerd, maar niet hun burgerlijke status van gehuwd- of ongehuwd-zijn. Vandaar dat de kinderen onwettig waren, dat de bestaande huwelijken niet werden erkend en dat de vereiste formaliteiten voor een burgerlijk huwelijk van dien aard waren, dat men er niet aan begon.

Parallel aan de verordeningen in de Britse kolonies werd ook in Suriname in 1907 een aparte regeling voor Aziaten ingevoerd. Deze Huwelijksverordening Aziaten ging uit van de ethniciteit en niet van de religie, en had voornamelijk betrekking op leeftijdsgrens, administratie etc.

Hiermee kwam men nog geenszins tegemoet aan het rechtsgevoel van de migranten. In 1937-1938 diende de gouverneur bij de Koloniale Staten een ontwerp in voor een nieuwe huwelijksregeling voor hindoes en moslims. Nu ging het duidelijk om de religieuze dimensie van het huwelijk. Ze opende de mogelijkheid dat een pandit of moulvi als voorganger of religieus deskundige de huwelijken kon sluiten en administreren of laten administreren. Ook was er een regeling voor de verstoting bij de moslims. Bovendien was het zeer merk-

waardig, dat minderjarigen geen verlof tot huwelijk behoeften te hebben van de kant van hun ouders. Het ontwerp ging over zogeheten zuivere huwelijken en betrof niet de huwelijken tussen mensen met onderscheiden godsdiensten. Het vond geen goed onthaal in de Koloniale Staten waarin voornamelijk Creolen zaten. De assimilatiepolitiek van de gouverneur door de erkenning van de pluriformiteit was voor de christenen en de christelijke Overheid een bedreiging.

Uiteraard hadden de leden van de Koloniale Staten bezwaren tegen de gebruikelijke kinderhuwelijken, het huwelijksverbod voor weduwen, de polygamie bij de moslims en de absolute onontbindbaarheid van het huwelijk bij de hindoes. Bovendien wilden de leden van de Staten het christelijk karakter van de kolonie behouden. Onder de bijzondere omstandigheden van de Tweede Wereldoorlog drukte de gouverneur, daartoe gemachtigd, in 1942 de Huwelijksbesluiten Mohammedanen * en Hindoes er door. Daarmee kregen zij een eigen huwelijksregeling. Dit leidde later weer tot kritiek vanwege de rechtsongelijkheid.

Suriname had al ervaring met rechtsongelijkheid. Zo hadden de Joden tot 1825 eigen regelingen wat betreft bestuur, huwelijksluiting en kleine rechtszaken. De Mahamad was het bestuurlijk rechtscollege voor de Joden. In 1972 is een nieuwe regeling getroffen ten aanzien van die rechtsongelijkheid. Niet alleen hindoes en moslims zouden gebruik kunnen maken van de mogelijkheid dat een huwelijksambtenaar vanwege het kerkgenootschap kon worden aangesteld voor het sluiten van religieuze huwelijken. Daarmee zou het religieus huwelijk als burgerlijk huwelijk bekrachtigd worden. Deze nieuwe regeling is echter nooit officieel gepubliceerd, laat staan bekrachtigd. Er waren bezwaren van christelijke zijde, aangezien men vreesde, dat het liturgisch en theologisch karakter van het huwelijk het zou moeten afleggen tegen het juridisch en administratief aspect. Bovendien zat de mogelijkheid er in, dat allerlei mensen alleen voor de show en sfeer een religieus huwelijk zouden sluiten. Binnen de katholieke kerkgemeenschap is er wel openheid ten aanzien van gemengde huwelijken. Zo is er voor huwelijken van katholieken met hindoes en moslims een mogelijkheid tot dispensatie in forma, zodat het echtpaar niet meer in de katholieke kerk hoeft te komen.

* onjuiste benaming voor moslims.

ORGANISATIE

Uit teleurstelling over de gang van zaken begonnen allereerst de ex-slaven zich te organiseren. Hun verwachtingen rond economie en werkgelegen-

heid waren beschaamd. Door deze strijd om lijfsbehoud hadden ze niet veel gelegenheid aandacht te schenken aan de problemen van de nieuwe medeburgers. Bovendien hanteerde de koloniale overheid het "verdeel en heerssysteem". Rond de eeuwwisseling kwamen ook de nieuwe medeburgers tot vormen van zelforganisatie, ook op religieus vlak. Een van de eerste instituten was de Himayatul Islam te Welgedacht C, op een kleine afstand van de stad. Ze werd in 1902 opgericht en de leden bouwden een eigen moskee. Maar de moslims waren totaal onbekend met het systeem van statuten, rechtspersoonlijkheid enz. Pas in 1983 werden de statuten door de algemene vergadering goedgekeurd en bij resolutie van 7 februari 1984 door de overheid. De statuten van nu spreken van gelijke rechten zowel voor mannen als vrouwen, zoals het recht om in de moskee te bidden en begrafenisplechtigheden bij te wonen. De *imam* moet door de algemene vergadering benoemd worden en er is een raad voor geloofszaken (*jama'at ul ulma*). Meestal organiseerden de moslims zich rond de moskee; de *mahjid* voor de Hindostaanse en de *langgar* voor de Javaanse moslims. Hun kennis omtrent de islam was niet geweldig, aangezien er geen deskundigen uit India of Java waren meegekomen. Toch is met grote krachtsinspanning gepoogd de mensen rond de belijdenis en de lezing en studie van de Koran bijeen te houden en het moet bewondering wekken, dat de islam werkelijk met eigen inspanning van de grond gekomen is. Dit geldt evenzeer voor de diverse vormen van het religieus hindoeïsme in Suriname.

De organisaties van de moslims namen in aantal toe naargelang andere religieuze groeperingen zich begonnen te organiseren. In 1930 werd de Surinaamse Islamitische Vereniging (SIV) opgericht. Zij was reformistisch en zou zich later duidelijk Achmadiya gaan noemen. Zij nam in haar statuten op dat ze naast een moskee zieken- en begrafenisfondsen zou stichten en scholen, weeshuizen, ziekenhuizen en begraafplaatsen zou oprichten. Zij volgde daarmee het patroon van missie en zending. Lange tijd bleven deze organisaties tweederangs ten opzichte van de traditionele christelijke instanties.

De groeiende bewustwording en emancipatie van de immigranten, zowel op religieus als politiek vlak, riep echter weerstand op bij andere partijen. Zo schreef ene G.L. in De West van 18 november 1919 over de Sarikat Islam in Suriname, dat de politiek getinte Sarikat Islam niet in Suriname geïntroduceerd behoefde te worden, want dan zou er maar een geest van ontevredenheid en misverstand komen. Verder stelt hij rustig, dat de Javanen geen recht op gelijke medezeggenschap hebben en noemt in dit verband ook het verwerpelijk socialisme en bolsjewisme.

In mei 1946, nadat koningin Wilhelmina reeds enkele keren tijdens de

oorlog nieuwere staatkundige verhoudingen had aangezegd, werd de Moeslim Partij als eerste politieke partij in Suriname opgericht. In hetzelfde jaar volgden de Progressieve Surinaamse Volkspartij met een duidelijk katholiek karakter en de Nationale Partij 'Suriname' met een Hernhutter signatuur. Later werd nog de Hindoe Partij opgericht. Daarmee werd voor decennia religie en politiek zeer nauw aan elkaar gekoppeld. In 1949 had er een fusie plaats tussen de Moeslim Partij, de Hindoe Partij en de Hindostaans - Javaanse Politieke Partij. Samen vormden zij de Verenigde Hindostaanse Partij. Parallel gingen de Javanen zich organiseren. De politiek liep voortaan langs ethnische en religieuze lijnen. In 1972 werd nog een poging gedaan de moslims op een bredere basis tot één organisatie te brengen in de Vooruitstrevende Moslim Partij. Het eerste artikel zegt, dat de VMP geen onderscheid van ras, kleur of huid kent en dat het moslimgeloof vanzelfsprekend integratie nastreeft. Zij meent, dat elke rechtgeaarde Surinamer zich met anderen moet verenigen om het geliefde Suriname op te bouwen. Zij heeft echter als schuchtere doorbraakpartij toch geen voet aan de grond gekregen bij de verkiezingen van 1973.

MOSLIM - GROEPERINGEN IN SURINAME

Gemakshalve worden de moslims in Suriname verdeeld in Hindostaanse moslims, die vaak aangeduid worden met *Sunni's* en voornamelijk de *Hanafitische* school volgen, en de Javaanse moslims, die *Shafiïeten* zijn. Maar dit onderscheid dient met nadere precisering aangevuld te worden. In ieder geval zijn de Hindostaanse en Javaanse moslims voor het grootste deel afzonderlijk georganiseerd met vele variaties en modificaties. Wel is er een Madjlies Moesliemin Suriname als overkoepelend lichaam van een aantal organisaties. Vandaar kan men de volgende groeperingen onderscheiden.

1. DE HINDOSTAANSE MOSLIMS. Hierin zijn twee hoofdstromingen te onderkennen volgens de Surinaamse Almanak van 1955:
 - A. De orthodoxe groep: de Surinaamse Moslim Associatie Ahle Sunnat Wal Jamaat-Hanafi. Als tegenhanger van de Surinaamse Islamitische Vereniging (cf.B.) werd omstreeks 1932 de Hidayatul-Islam opgericht die uitgroeide tot de grootste moslimorganisatie in Suriname en in de jaren vijftig werd omgedoopt in de Surinaamse Moslimorganisatie Ahle Sunnat Wal Jamaat-Hanafi. Hierbij zijn verschillende *jamaats* (gemeenten) aangesloten. Zij zijn georiënteerd op Pakistan. Zo is de vlag van Pakistan, groen en wit, de officiële vlag van deze orthodoxen. Zij besteden veel aandacht aan het gezamenlijk gebed op vrijdag. De feesten worden

ernstig gevierd, de ramadan wordt nauwgezet onderhouden. Ook vindt in hun hoofdmoskee de dagenlange meditatie en het gebed plaats, genaamd *I'tikaaf*.

Onder hen ontstonden splitsingen voornamelijk vanwege politieke stellingname en discutabele leidersfiguren. Een belangrijke afsplitsing is: de Sadar Anjuman Akajat Islam, waarin veel nadruk gelegd wordt op bezinning en studie. De afgesplitste gemeenten hebben zich verenigd in de Surinaamse Moslim Federatie, die contacten onderhoudt met de Lybische Islam via de Islamic Call Society, en met moslims in het Caraïbisch gebied. Tussen hen en de orthodoxen bestaat wel enige animositeit.

B. De Ahmadiyya's, die onderscheiden worden van de bovenstaande *Sunni's*.

Zij hebben zich verenigd in de Surinaamse Islamitische Vereniging. Zij worden door de orthodoxen ervan beschuldigd het gebed in te korten van 20 naar 8 rakats. Dit extra lange gebed (*tarawieh*) gebeurt alleen in de Ramadan. Ze hebben ook andere huwelijksgebruiken ingevoerd en maken geen gebruik van een trouwvoogd (*Wali*). Ook zouden zij in de hervormer Hazret Mirza Gulam Ahmad (1835-1908) een profeet zien. Zij stellen ook, dat Jezus niet aan het kruis gestorven zou zijn, maar naar Kashmir zou zijn gegaan. De orthodoxen zijn het hiermee niet eens. De Surinaamse Islamitische Vereniging is in 1929 opgericht en heeft in 1930, zoals door de wet vereist, de goedkeuring van de statuten verkregen. Zij is in de loop der jaren nogal actief geweest op politiek terrein.

C. De Surinaamse Islamitische Organisatie, opgericht in 1978. Deze is

ontstaan als een afsplitsing van de Ahmadiyya's naar aanleiding van een hevige discussie over de visie op Ahmad. Was hij een hervormer of een profeet? Deze groep wil in geen geval de naam van Ahmad dragen. Ze willen een niet-sektarische islam. Het opvallende bij hen is, dat binnen de aangesloten *jamaats* ook het Nederlands en het Sranan worden gebruikt naast het Hindi, Urdu en Sarnami (Surinaamse taal van de Hindostanen). Vandaar kunnen ook Creolen, jongeren die de taal niet zo goed kennen, en Javanen onderdak vinden in hun *jamaats*.

Zij betekent een doorbraak en groeit aanzienlijk in en rond Paramaribo. Bovendien heeft zij veel contacten met Saoedi-Arabië en met de Wereldliga van Moslims (*Rabiṭa*) Zij is dus een heel andere weg ingeslagen dan de orthodoxen en de Ahmadiyya's.

2. DE JAVAANSE MOSLIMS.

- A. Javaanse Moslims, die vasthouden aan oude pre-islamitische geloofsvoorstellingen. In feite kan men zeggen, dat de islam bij de Javanen stoelt op stevige elementen uit de periode voordat de islam binnendrong op Java. Dat geldt zeker voor de grote meerderheid van de Javaanse moslims, die men als *abangan* (louweren) aanduidt. Uit religieus oogpunt bezien zijn de *abangan* de meelopers, die maar weinig interesse tonen voor de islamitische geloofsregels en de toepassing ervan overlaten aan de *santri's*. Deze *santri's* zijn meestal oudere mensen, die zoveel mogelijk de islamitische plichten volgen. Veel meer dan naar de islamitische plichtenleer gaat de belangstelling van de *abangan* uit naar typisch Javaanse gebeurtenissen op godsdienstig gebied, zoals met name de *slametans* (heilsmaaltijden). Een ander gebruik dat zeker uit de pre-islamitische tijd op Java afkomstig is, is het brengen van *sadjèn* offers aan de geestenwereld. Bij alle belangrijke gebeurtenissen in het leven brengt men *sadjèn*.
- Hoewel de *abangan* erg veel waarde hechten aan de pre-islamitische gebruiken, stellen zij toch ook veel prijs op de aanwezigheid van een moskee, van een godsdienstige voorganger (*Kaum*) en van een aantal *santri's*. Men zal ze altijd bij de *slametans* uitnodigen. Toch weten de *abangan* zich geaccepteerd en dat hun de tijd gegund wordt te groeien in de godsdienst. Dit is voor jongeren erg belangrijk.
- B. Sahabatul Islam. Na de Tweede Wereldoorlog kwam deze groepering naar voren. Geïnspireerd door de ideeën van de Indonesische Muhammadiyah-beweging, willen haar aanhangers de islam zuiveren van elementen die daarin niet thuis horen. De Sahabatul Islam verzet zich tegen de *slametans*.
- C. De Achmadiya Islam. Zij werd opgericht onder invloed van politieke motieven en was gelieerd aan de Javaanse politieke partij Kaum Tani Persatuan Indonesia. Het is de oudste Javaanse organisatie, die een belangrijke brugfunctie vervuld heeft naar de Hindostaanse moslims. Omdat ook op Java de tempel-as en de gebedsrichting op het Westen georiënteerd was, daar Mekka voor hen in het Westen lag, hield deze groepering ook vast aan de West-oriëntatie. Deze kwestie heeft trouwens in alle lagen van de Javaanse moslims lange tijd de gemoederen flink bezig gehouden. De Achmadiya Islam is bijna haar gehele aanhang kwijt geraakt. Toen de achterban van de Achmadiya Islam de indruk kreeg slechts als stemvee gebruikt te worden, werd er een nieuwe organisatie opgezet:

de Asafia Islam. Deze meer orthodoxe groep bad naar het oosten. Uiteindelijk sloten alle groepen die Oost-georiënteerd waren zich aaneen in de Stichting Islamitische Gemeenten in Suriname, en deze geldt als de meest orthodoxe groep onder de Javaanse moslims. De anderen richtten met hun verwanten de Federatie van Islamitische Gemeenten op. Een deel van deze laatsten sloot zich op een gegeven ogenblik weer aan bij de meer orthodoxe stroom van de Asafia Islam met een leider van de nagenoeg verdwenen Achmadiya Islam.

- D. Parnatan Adat Djawi Suriname; Organisatie tot behoud van Javaanse tradities in Suriname. Deze groep is voorstander van eerbied voor de Javaanse cultuur. De leden van PADS geloven in een alomtegenwoordige God, die Jang Moho-Agung heet. De rituelen zijn geschreven in het plechtige Javaans (*Wasono*) en de leden dragen via discussie en lering kennis over. De opleiding tot priester - momenteel zijn er 13 en 10 hulppriesters - heeft het karakter van een guru-opleiding. Ze hebben nog geen moskee, maar vergaderen bij de leden thuis.

Bij de Javaanse moslims wordt de religieuze leider *kaum* genoemd en de huwelijksambtenaar *pengulu*. De *wong-islam* is degene die het geloof belijdt, de *wong-moslim* is degene die de 5 zuilen-opdracht volgt en de *wong-mukmin* is de eigenlijke echte moslim voor de Javaan.

Bij hen werd de religie ook duidelijk als middel gebruikt voor de mobilisatie op politiek gebied. De Javaanse immigrant was eigenlijk geen dessa-man of -vrouw, maar van de allerlaagste klasse. Toch heeft hij het klaargespeeld de islam onder de groep tot leven te brengen zonder hulp van deskundigen. Wel is er een duidelijke band met de islam in Indonesië. Zo stuurde begin april 1984 het ministerie van religieuze zaken van Indonesië via de Indonésische ambassade te Paramaribo twee islampredikers naar Suriname om lezingen te houden voor de Javaanse moslims.

Er zijn ook maar weinig Javaanse moslims christen geworden. De godsdienst van de blanken had voor hen ook maar weinig aantrekkingskracht. Bovendien was het optreden van de missie en zending niet altijd verantwoord overeenkomstig de *adat*.

De ingewikkelde scheidingen tussen de groepen moslims heeft natuurlijk hun krachten versnipperd en hen ook wel in diskrediet gebracht. Toch kan men er niet aan voorbij, dat de islam manifest in de Surinaamse samenleving aanwezig is. In 1972 zijn de eerste gesprekken over een samenwerking gevoerd. De besturen van de Stichting der Islamitische Gemeenten in Suriname (Javaans),

de Surinaamse Islamitische Vereniging, de Surinaamse Moslim Associatie, de Achmadiya Islam en de Surinaamse Moslim Federatie besloten tot de oprichting van een voorlopig comité om punten van samenwerking te formuleren en advies aan de gezamenlijke besturen uit te brengen. In 1974 werd dan de Madjlies Moeslimien Suriname opgericht. De Surinaamse Moslim Associatie is er later uitgetreden, maar andere groeperingen traden juist toe. Zij treden gezamenlijk op bij de wekelijkse televisie-uitzendingen en bij belangrijke politieke en maatschappelijke gebeurtenissen. Hun invloed strekt zich echter nog verder uit. De moslimcultuur met de eigen architectuur der *mahjids* en *langgars*, de eigen klederdracht bij bijzondere gebeurtenissen, de feesten als *'Id Miladun Nabi* (geboortedag van de profeet), *'Id ul Adha* (het offer van Abraham), *1e Muharram* (nieuwjaar), de *djarang kepang*-dans der Javanen, het besnijdenisfeest, de gastvrije huwelijksceremonies en andere feestelijkheden vormen een wezenlijk bestanddeel van de Surinaamse gemeenschap. Een van de feestdagen, *'Id ul Fitr* (de Javaanse naam is *Bodo*) is een nationale feestdag en werd samen met *Holi-Phagwa* voor de hindoes in 1970 ingevoerd. Ook wordt nog het *Tadja* (*Tajija*) gevierd door de Hindostaanse moslims, waarbij een soort graftombe van karton en hout wordt gebouwd en mooi versierd ter herinnering aan de dood van Husein. Dan worden *qawals* gezongen en wordt op de heuptrom (*tasa*) gespeeld. Om het niveau te verhogen komen nog vaak *maulana's* uit het buitenland. Zo is er een soort zendingsstatie vanuit Pakistan bij de Surinaamse Ahmadiyya Vereniging, die ook voorgangers heeft vanuit Pakistan. Verder heeft de Surinaams Islamitische Vereniging een instituut voor islamitische studies en publicaties en geeft met tussenpozen een tijdschrift *Al Haq* uit. Bovendien is er regelmatig een Conventie van Ahmadiyya Anjuman Isha'at Islam for the Western Hemisphere (Suriname, Guyana en Trinidad) geweest. Ook zijn er contacten met moslim-organisaties in Nederland, zeker met die van Surinaamse origine. Al met al heeft de islam in Suriname een eigen gezicht gekregen door de eigen inspanning van de mensen en binnen het Surinaamse cultuurpatroon een respectvolle plaats verworven.

POLITIEK

We hebben al gezien, hoe de religie ook als mobilisatie-factor werd gebruikt en hoe de politieke partijvorming langs lijnen van ethniciteit en religie liepen. Dit heeft er toe geleid, dat de moslim-organisaties geleidelijk aan een eigen standpunt zijn gaan innemen inzake belangrijke maatschappelijke en politieke kwesties.

In de kwestie van de staatkundige onafhankelijkheid van Suriname kwamen

de tongen voor het eerst goed los. Op 10 april 1974 gaven 12 van de 15 afdelingen van de Surinaamse Islamitische Vereniging een verklaring uit, waarin bezorgdheid over de "abrupte" onafhankelijkheid tot uiting gebracht werd.

Met name waren ze bevreesd, dat de positie en de verworvenheden van de moslims en hindoes aangetast zouden worden. Deze vrees kwam voort uit het feit, dat de regeringspartij creools was en dus voornamelijk christen. Zij waren niet tegen de onafhankelijkheid, maar vroegen om een goede grondwet die hun rechten zou waarborgen.

Vóór de onafhankelijkheid in november 1975 kwam de Surinaamse Islamitische Vereniging evenals het Comité Christelijke Kerken met een memorandum. Daarin wordt gesteld, dat niemand despotisch mag regeren, dat de democratische beginselen behouden moeten blijven, dat de moslims vrijdag's in de gelegenheid gesteld moeten worden het gebed (*djoema-namaaz*) te verrichten, dat op *Id ul Zoha* (offerfeest) iedere moslim vrijaf moet krijgen, dat de Aziatische huwelijkswetgeving gehandhaafd dient te blijven. Aan de vooravond van de onafhankelijkheid werden in alle kerkgebouwen diensten gehouden en over en weer bezochten de religieuze leiders elkaar, zodat op de dag van de onafhankelijkheid ook de religieuze vrede tot uitdrukking gebracht werd.

Geleidelijk ging het niet goed in Suriname. Het Comité Christelijke Kerken gaf in 1978 en 1979 memoranda uit over de gang van zaken rond de ontwikkelingshulp (rijken worden rijker en armen armer) en rond de parlementaire democratie die aan het verworden was. Zij nam daarmee voor andere religieuze groepen het voortouw. De moslim-organisaties bleven echter met grote omzichtigheid opereren, daar zij hun positie binnen de Surinaamse samenleving nogal zwak vonden. Ze lieten zich dan ook niet erg uit over de politieke situatie in het land. Zo stelde, met het zicht op de verkiezingen in maart 1980, Al Haq van 1 februari 1980, dat moslims die in het parlement gekozen werden alle invloed moesten aanwenden om de wensen en verlangens van de moslims tegemoet te komen tot verbetering van hun positie in het land. De belangrijkste zaken voor Al Haq waren dan: waarborgen voor de godsdienstvrijheid; de nivellering van de bestaande verschillen tussen de verschillende godsdienstige groeperingen; erkenning van de religieuze feesten; vrijaf op vrijdag en subsidie en salariëring voor *moulvi's* en *kaums*. De zondag erna hielden enkele moslimparlementariërs een massa-meeting in theater Bellevue en onderstreepten ook van hun kant dat het noodzakelijk was de moslimbelangen veilig te stellen in de handen van moslim-kandidaten.

Dan vond de staatsgreep plaats. Naar aanleiding daarvan herhaalde Al Haq van 29 februari 1980 de wensen en verlangens van de moslims, zoals in

de uitgave van 1 februari was neergeschreven. De krant benadrukte, dat de Nationale Militaire Raad, toen het hoogste gezag in het land, een oproep gedaan had om een nationale houding aan te nemen voor de opbouw van het land. Zij stond hiermee achter de NMR. Daarmee was zij natuurlijk niet de spreekbuis van alle moslims, maar voornamelijk van de Surinaamse Islamitische Vereniging. Ook het Comité Christelijke Kerken en het Comité Hindoe Gemeenten aanvaardden de omwenteling en spraken de hoop uit op een betere toekomst voor het land en spoorden de burgers aan de nieuwe kansen te benutten.

Daarna hadden de religieuze leiders wel eens een onderhoud met de burgerregering of de militaire leiding. Ook deden zij eind 1980 een beroep op de regering aandacht te hebben voor degenen van de oude regeringsleiders, die nog in de gevangenis zaten. De militaire leiding had wel respect voor de vraag, maar vond het wel een beetje merkwaardig, dat zij nooit zo iets deden voor de kleine dieven, drugsgebruikers etc. die in de gevangenis zaten. Tevens werd gesteld, dat de religieuze leiders het hadden laten afweten, toen de spanningen tussen een groep onderofficieren en de legerleiding naar een kookpunt stegen.

Na een jaar van redelijke rust, waarin het CCK een kongres organiseerde over het christen-zijn in de revolutie, kwam er in maart 1982 beroering door de contra-coup van Rambocus-Hawker. Deze wisten de staatsradio enige tijd bezet te houden. Gedurende die tijd hielden *pandits* en *moulvi's* gebeden en toespraken om de contra-coup te ondersteunen. Toen de contra-coup was afgeslagen, verklaarden zij dat zij gedwongen waren dit te doen. De respectievelijke religieuze organisaties verklaarden, dat de *pandits* en *moulvi's* voor eigen rekening opgetreden waren en verantwoording moesten afleggen tegenover de hoofdbesturen. Deze affaire lokte bij de burgerij protest en bevreesing uit. Sommigen spraken over het masker van de godsdienst.

Wel bleef men ondertussen zoeken naar versteviging van hun rechtspositie. Zo werd op 30 mei 1982 door de Madjlies Moeslimien Suriname een seminar gehouden over de islam en de maatschappij. De discussies leidden tot de aanname van enkele resoluties o.a. over de godsdienstvrijheid, het godsdienstonderwijs op scholen, de oprichting van een instituut voor islamitische studies, een publicatie-orgaan en de oprichting van een jongeren-organisatie voor jeugdige moslims.

Opnieuw kwam er weer wrijving tussen de religieuze leiders, dus ook van de moslims met hun achterban, toen zij zich in november 1982 aansloten bij de Associatie voor Democratie. Zij kozen daardoor het gezelschap van het Surinaamse Bedrijfsleven, de orde van advocaten, de vereniging van medici,

de associatie van Surinaamse Fabrikanten en de associatie van hoofdredacteurs en eigenaars van media. In een verklaring van 26 november stelde de associatie namelijk, dat ze a-politiek was en uitging van een democratie gebaseerd op de "algemeen aanvaarde beginselen van de rechtsstaat". Daar deze juist niet gewerkt had in het belang van de armen en de motivatie geweest was voor de revolutie, vloeide uit dit statement de nodige animositeit voort.

Na december 1982 behielden de religieuze leiders mogelijkheden voor publiek optreden via verklaringen en statements. Zo hebben bijv. de kerken in een brief d.d. 16.12.82 hun "diepe verontwaardiging" uitgesproken. Diverse media constateerden echter een groeiende verwijdering tussen de leiders en hun achterban. Toch moet men wel enig begrip hebben voor de situatie van de religieuze leiders. Onder druk van de omstandigheden moesten vaak snel beslissingen genomen worden, waardoor er geen tijd was om de leden te raadplegen. Hierdoor groeide er enig wantrouwen ten aanzien van het soms solo optreden van de leiders, vooral wanneer het discutabele standpunten betrof.

Uit dit alles kan men als een gunstige ontwikkeling van de islam distilleren de grotere mondigheid van de moslims zelf. Vanouds hadden zij immers vooral gesteund op de kracht van de leiders, religieuze en politieke en vaak een combinatie van beide.

OEKUMENE

We hebben reeds gezien, welke houding zending en missie tegenover de nieuw aangekomen immigranten innamen. We hebben ook gezien, dat de moslim-organisaties onderling nogal eens tot animositeit vervielen, maar tenslotte toch met een aantal in 1974 een koepel wisten te vormen in de Madjlies Moeslimien Suriname. Daaraan ging als een parallel van het Comité Christelijke Kerken vooraf het Comité Hindoe-moslim Gemeenten. Deze diende om heel praktische zaken als de verdeling van de beurten van televisie-uitzendingen op de staatstelevisie te regelen naar het voorbeeld van de CCK. De oprichting van de Madjlies Moeslimien Suriname in juli 1974 betekende wel het einde van het Comité Hindoe-Moslim Gemeenten, maar niet het einde van de samenwerking met de Hindoe-gemeenten en het CCK. In een communiqué van 20 januari 1975 wordt er zelfs van een intensivering gesproken.

Geleidelijk is er ook bij missie en zending sprake van een andere houding. Het Handboek van de Evangelische Broeder Gemeente in Suriname (1967) zegt nog onder het kopje "Dienst aan de wereld" ten aanzien van animisme, hindoeïsme en islam: "Daarentegenover is de Kerk geroepen Christus als hét Licht der Wereld (Joh.8.1.), als de enige Naam des behouds (Hand.4,12), met beslistheid en liefde te verkondigen en voor te leven (Rom.10,12-17; Matt.5,13-16)!"

Een opener houding ten aanzien van de bevrijdende elementen van de religies kwam het eerst tot stand bij de katholieken onder invloed van het Tweede Vaticaanse Concilie. Hierdoor kwamen ook meerdere vormen van dialoog tot stand. We zien dat bijv. rond de invoering van twee religieuze feesten als nationale feestdagen. Toen hindoes en moslims in 1966 en 1967 probeerden voorstellen dienaangaande er bij het parlement door te krijgen, lukte dat niet. Dat gebeurde pas in 1970. Het CCK werd door de regering om advies gevraagd. Het CCK had geen bezwaar tegen de invoering van *'Id ul Fitr*, *Holi-Phagwa* en de Dag van de Arbeid, en stelde voor de Tweede Paasdag en de Tweede Pinksterdag te laten vervallen. In de brief van 2 februari 1970 stelde het CCK wel, dat de christenen de grootste groep belijders van één religie waren en: "nog afgezien van de getalsverhoudingen wordt zowel in als buiten de christelijke gemeenschap het christelijk karakter van ons land en zijn instellingen erkend. Dit geldt ook voor de burgerlijke kalender, de zondagsviering enz." Hiermee wilde het CCK haar historisch gegroeide positie aanscherpen. Bovendien vroeg het: "dat het christelijk karakter van ons land en de verkregen rechten van de grootste groep niet uitsluitend op grond van de gewijzigde getalsverhoudingen mogen worden aangetast" (Omhoog, 15-2-1970).

Vanuit de burgerij en de arbeiders kwam er verzet tegen de regeringsplannen en de toeschietelijke houding van het CCK. De Algemene Bond van Overheidspersoneel riep rhetorisch: "Wil men langzamerhand God dood gaan verklaren?" Toch heeft de vakbeweging (nogal christelijk van signatuur en oorsprong) klaargekregen dat de voorgestelde regeling, n.l. dat Tweede Paasdag en Tweede Pinksterdag vervielen, herroepen werd. Hoewel het landsbesluit van 26 maart 1970 verklaarde dat Goede Vrijdag, Hemelvaartsdag en 1e en 2e Kerstdag met de zondagen gelijkgestelde dagen zouden zijn, werd een jaar later Hemelvaartsdag toch geschrapt en werd Tweede Paasdag weer een vrije, nationale dag.

Men kan nu zeggen, dat langzaam de dialoog tussen de diverse religies begint te groeien. Dat geldt vooral aan de basis en rond praktische kwesties als familie-aangelegenheden, daar diverse religies binnen dezelfde families voorkomen door de interculturele en interreligieuze huwelijken en samenlevingsvormen. Er is zeker een gezonde mate van tolerantie. De islam, sterk in broederschap, kan voor de toekomst van het Surinaamse volk van groot belang zijn. Haar invloed binnen de religieuze organisaties kan openheid, verdieping en aanvulling brengen. Binnen de samenleving kan de nadruk op eenheid en broederschap best aan invloed winnen en er een steun voor betekenen. De islam in Suriname, die werkelijk uit het niets is opgebouwd, levert het bewijs dat

de inzet van mensen tot grote successen kan leiden. De historische aanslibbels kunnen overwonnen worden en die uitzuivering kan voor de islam, zowel op regionaal als wereldniveau, van betekenis zijn.

De islam in Suriname die nog steeds vecht voor erkenning, legt veel nadruk op vorming en verdieping. Zo werkt men aan opleiding van een eigen kader en aan de inzet van jonge krachten, zoals te zien valt bij de SIO van de jongerengroep *Mozjahedin* (strijders voor het geloof). Ook de historische zelforganisatie geeft de moslims een grote mate van identiteit en zelfbewustzijn. Vele Surinaamse moslims, die naar Nederland geëmigreerd zijn, staan nu weer voor hetzelfde probleem van erkenning. Hebben ze in Suriname successen geboekt met de huwelijkswetgeving en de invoering van bijv. de 'Id ul Fitr, in Nederland moeten ze nu als het ware weer opnieuw beginnen. Bovendien hebben ze in Nederland te maken met vele variaties van de islam en zullen ze moeite hebben aandacht te krijgen voor de specifieke elementen van de Surinaamse moslims, van Hindostaanse, Javaanse of creoolse afkomst.

Drs. Joop Vernooij

BIBLIOGRAFIE:

- Adhin, J.: Onstaan en Ontwikkeling van de z.g. Aziatische Huwelijkswetgeving. In: Een Eeuw Surinaamse Codificatie. Uitgave van de Surinaamse Juristen Vereniging. Paramaribo 1969, p. 93-142.
- Arya, U.: Ritual Songs and Folksongs of the Hindus of Surinam. Leiden 1968.
- Derveld, F.: Politieke Mobilisatie en Integratie van de Javanen in Suriname. Bedum 1981. Hoofdstuk 6: Religie als middel ter mobilisering van de Javanen. p. 127 - 144.
- 100 Jaar Immigratie. Uitgave van de Nationale Stichting Hindostaanse Immigratie. Paramaribo 5 juni 1973.
- Karna Bahadur Singh: Temples and Mosques. An Illustrated Study of East-Indian Places of Worship in Guyana. Georgetown 1980.
- Klerk, C.d.: De Immigratie der Hindostanen in Suriname. Amsterdam 1953.
- Laurence, K.: Immigration into the West-Indies in the 19th Century. Aylesbury 1971.
- Prins, J.: De Immigratie van Indonesiërs in Suriname. Leiden 1949
- Prins, J.: De Islam in Suriname. Een Oriëntatie. In: De Nieuwe West-Indische Gids 40 jg. Den Haag 1960-61 p. 14-37.
- Raalte, J.v.: Islam in Suriname. In: Wereld en Zending, 1981, nr.4. blz. 305 - 309.
- Rapport omtrent de Beantwoording van vragen betreffende Immigratie in Suriname van Javaansche, Britsch-Indische en Andere Tropische en Sub-Tropische Gezinnen op groote schaal. Paramaribo z.j. (1910)
- Tartiebus Swalaat. Moeslim Gebedsboekje. Paramaribo, z.j.
- Waagmeester, N.: artikelen over de Islam in De Ware Tijd. 1980 - 1984
- Wereld en Zending 5e jg. Amsterdam 1976. Themanummer "Kerk en Samenleving in een Onafhankelijk Suriname." Bijzonder: Wongsodikromo, R.: Islam en Christendom in Suriname. p. 26 - 30.
- N.B. De Stichting Lalla Rookh geeft een landelijk informatieblad uit over kultuurgroepen uit Suriname en hun maatschappelijke zorg in Nederland. Postbus 416, 3500 AK Utrecht.

KORTE BERICHTEN:

In opdracht van het Landelijk Overleg Maatschappelijk Activeringswerk (LOMA) zijn er twee videobanden gemaakt, die bepaalde aspecten van een pluriforme samenleving aan de kaak stellen. De videobanden zijn te verkrijgen, samen met een folder, een methodische handreiking voor het gebruik en een brochure, bij het volgende adres: E.Catone, p/a KLVMA, Luybenstraat 19, 5211 BS 's Hertogenbosch. Tel.: 073 - 134134.

PSYCHO-SOCIALE HULPVERLENING:

Het Bulletin nr. 3 van juni 1984 van het Buro Voorlichting Gezondheidszorg Buitenlanders, (Tel.: 03405-64844) gaat over psycho-sociale hulpverlening aan migranten.

EEN BUNDELING VAN DE EERSTE 55 NUMMERS VAN BEGRIP:

Onder de naam "HET BESTE UIT BEGRIP" verscheen een bloemlezing van de eerste 55 nummers van BEGRIP, als bijdrage tot een betere verstandhouding tussen christenen en moslims. Het geheel beoogt vooral achtergrondinformatie over de islamitische leef- en denkwereld voor belangstellenden uit het onderwijs, de gezondheidszorg, de kindbescherming enz. Prijs f. 15,50 incl.porto.

Te bestellen: Giro 4300211 t.n.v. Cura Migratorum - Begrip

Luybenstraat 17, 5211 BR 's Hertogenbosch. Tel.: 073-145159.

REDACTIE VAN BEGRIP:

- P.Reesink : relatieopbouw moslims-christenen, in dienst van Cura Migratorum. Eindredacteur.Luybenstraat 17; 5211 BR, Den Bosch. 073-145159.
- Drs.J.Slomp : predikant in algemene dienst van de gereformeerde kerken in Nederland om voorlichting te geven over de ontmoeting met moslims in onze samenleving. Dienstencentrum;P.B. 203; 3830 AE Leusden.
- Mw.G.Speelman:functionaris voor de relaties christenen-moslims, vanuit de Ned.Hervormde Kerk. "Kerk en Wereld", Postbus 19, 3970 AA, Driebergen, Tel.: 03438 - 12241.
- J.Th.Rijk : Secretaris van het R.K.Vreemdelingenpastoraat. Luybenstraat 17. 5211 BR. 's Hertogenbosch.
- P.Backx : Pastor, Effenseweg 1; 4838 BA Breda. Tel.: 076 - 132825.
- Buitenlandse Correspondente: Gerda Versteegden-Rouached, Comité Culturel. Mahdia, Tunesië.
- Abonnementen en administratie: Br. A. de Laat, Luybenstraat 17, Den Bosch.